

Tuva Haglund

Från romantik till normkritik

Visuell kommunikation inom digitala fangemenskaper

From Romance to Norm-Criticism. Visual Communication in Digital Fan Communities

Abstract: Fans and fan communities play an important part in today's participatory culture. A central aspect of fans engagement in fictional worlds is the fan made artworks, for example fan fiction, fan art or fan vids, inspired by the original story and shared within the community. The article examines fan art related to the fictional worlds of the Engelsfors trilogy (2011–2013) by Sara Bergmark Elfgren and Mats Strandberg, and J. K. Rowling's Harry Potter series (1997–2007). The analysis comprises two different motifs, both related to common repertoires for fan interpretation. "Shipping" is the term used for fan's engagement in a specific romantic relationship. In this article, I discuss the romance between Linnéa and Vanessa (the Engelsfors trilogy). The other motif, "racebending", refers to artworks where fans change the race or ethnicity of one or more characters. I analyse fan art where Hermione (Harry Potter) is depicted as black. Fans publish their artworks within the communities where the participants share knowledge, experiences, and emotions connected to the fictional world. My discussion focuses on how fan art functions as visual communication within these specific contexts. While fan fiction is usually described as adding to or transforming the fictional universe, fan art can also be said to highlight or underline specific aspects of the story or the reading experience by giving them visual representation.

Keywords: fankultur, fanart, shipping, racebending, Sara Bergmark Elfgren, Mats Strandberg, J. K. Rowling

Litteraturläsning och andra former av kulturkonsumtion har för allt fler kommit att innebära en social upplevelse. Den digitala miljön erbjuder oräkneliga sammanhang för att diskutera, söka information om eller på andra sätt utforska fiktiva världar. Henry Jenkins beskriver dessa aktiviteter som en *deltagarkultur*, det vill säga en aktiv, social och kreativ publik, som gärna delar konst och

©2018 Tuva Haglund. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 3.0 Unported License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>), permitting all non-commercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Citation: Barnboken – tidskrift för barnlitteraturforskning/Journal of Children's Literature Research, Vol. 41, 2018
<http://dx.doi.org/10.14811/clr.v41i0.339>

information med varandra (Jenkins m.fl. 7). Fankulturer, som är ämnet för denna artikel, har länge präglats av ett sådant medskapande förhållningssätt till fiktiva berättelser. I takt med att liknande egenskaper kommit att utmärka publik- och konsumentbeteenden mer generellt har fangemenskaper, eller *fandoms* som de också kallas, fått ett bredare genomslag. Den engelskspråkiga terminologin är internationell och gängse även i svenskspråkiga fansammanhang. Jag väljer därför att använda de engelska termerna istället för egna översättningar (jfr. Leavenworth och Isaksson, "Fan fiction").¹

Det finns en utbredd tradition inom *fandoms* att skapa egna konstverk med utgångspunkt i olika fiktionsvärldar. Fiktionsskapandet, som kan ta formen av *fanfiction* (berättelser), *fanart* (bilder) och *fanvids* (film), kan betraktas som uttryck för fansens läsupplevelser och tolkningar (Leavenworth och Isaksson, *Fanged Fan Fiction* 9 f.). Men fansens skapande är också en högst social företeelse, då viljan att komma i dialog och sprida sina verk inom en vidare gemenskap förklarar fankonstnärerna.

I denna artikel undersöker jag två olika fanart-motiv: Det första föreställer Linnéa och Vanessa, vilka utgör det centrala kärleksparet i Engelsforstrilogin (2011–2013) av Sara Bergmark Elfgren och Mats Strandberg. Det andra motivet är hämtat från J. K. Rowlings Harry Potter-serie (1997–2007) och består av fanart där Hermione Granger tecknas som svart.² Engelsforsfandomen är en liten, i huvudsak svensk fangemenskap och urvalet utgår från i princip all fanart som publicerats inom denna *fandom*.³ Ett sådant helhetsperspektiv är ovanligt inom fanforskningen och för Harry Potter-fandomen, som utgör en av världens största fangemenskaper, en omöjlighet. Här har materialet istället samlats in via riktade tag-sökningar.⁴ Samtliga bilder är hämtade från Tumblr, en social nätverkstjänst som under det senaste decenniet blivit en viktig samlingsplats för fans (Stein 86 f.). Fanart finns inom de flesta *fandoms*, men i jämförelse med *fanfiction* som har studerats ur ett flertal perspektiv, är detta en utforskad konstform.⁵ I takt med den tekniska utvecklingen som underlättat bilddelning har visuella uttryck dock kommit att spela en allt större roll för digital kommunikation. Fanart och andra former av visuell kommunikation utgör numera centrala inslag i fankulturens mångmediala miljöer.

Fandomen organiseras efter fiktionsvärldar, vilket gör att fanartkonstnären och den tilltänkta betraktaren befinner sig inom samma kulturella sfär där de delar terminologi, förförståelse och koder för tolkning. Dessa gemensamma referensramar utnyttjas flitigt i det umgänge och de samtal fanberättelser och fankonst ingår i. För analysen av fanbilderna har jag tagit fasta på dessa kommunikativa aspekter.

Syftet är att undersöka hur fanart som visuell konstform kan fungera inom den kontextbundna och sociala miljö som fandomen utgör.⁶ Bildanalysen utgår i första hand från semiotiken, vilket innebär ett fokus på bildens meningsproduktion. Semiotiska perspektiv har använts för att studera olika typer av visuell kommunikation (se Kjeldsen; Eriksson och Göthlund). Mieke Bal beskriver i en studie av historisk konst semiotiken som ett redskap för att uppmärksamma bildbetydelser i relation till en betraktarinstans. "As a perspective", skriver Bal, "it helps to consider a work of visual art as an object whose relevance derives from the processes in which it functions" (74).

I min analys innebär detta perspektiv att jag undersöker fanbildernas meningsbärande tecken utifrån kommunikativa funktioner. Särskild vikt läggs vid hur bildens meningsproduktion formas i förhållande till bildens *betraktare* (jfr. Lundström 20 f.; Eriksson och Göthlund 41 f.; Bal 80). Med *betraktare* syftar jag likt konstvetaren Anna Lundström på en position som genereras av bilden och dess kontexter, en "*inskriven betraktare*" (24). I regel möjliggör bilder otaliga betraktarpositioner, men då fanverk förekommer i så pass specifika miljöer är det möjligt att urskilja relativt distinkta positioner. Följande frågor tjänar som utgångspunkt för analysen: Vilka visuella element används för att placera motivkretsen inom en viss fiktionsvärld? Vilka (fan) kulturella kunskaper, erfarenheter och känslor aktualiseras genom motivet? Vilka betraktarpositioner kan bilderna sägas upprätta inom ramen för den kontext fandomen utgör?

Fankulturella kontexter: shipping och racebending

I ett semiotiskt perspektiv är bildens kontexter avgörande för att bestämma kommunikativa funktioner och betraktarpositioner (Eriksson och Göthlund 45 f.). Fankulturen är en variationsrik och ständigt föränderlig miljö, men samtidigt utgör den ett sammanhang med relativt väl etablerade konventioner för såväl social interaktion som vidareberättande samt specifik terminologi.

De fiktionsvärldar som romanserierna skildrar kallas kanon och utgör en gemensam referensram för fans inom en fandom.⁷ Det är genom explicita hänvisningar till kanon som fans skriver in sina verk i en fangemenskap. Abigail de Kosnik använder begreppet *arkiv* som metafor för den vidgade fiktionsvärld som fansens egna berättelser och konstverk upprättar tillsammans med kanon. Kanonberättelsens arkiv, skriver hon, "is not identical to the text but is a virtual construct surrounding the text, including it and all texts related to it" (Derecho [numera de Kosnik] 65). Arkivmetaforen tar fasta på

deltagarkulturens tendenser att grumla gränserna mellan författare och publik samt mellan att läsa och att skapa. Samtidigt kvarstår ett hierarkiskt förhållande. Vilket perspektiv fanverken ger på kanon, vad som fokuseras eller förändras, är nämligen avgörande för hur fanfiction och fanart benämns och organiseras inom fangemenskapen. Förutom terminologi rymmer fankulturen även specifika *repertoarer*, det vill säga praktisk kompetens vad gäller berättarstrategier, roller, förhållningssätt och aktiviteter, som används för att skapa och kommunicera inom fandoms (Kosnik 54 ff.). Ett exempel på fanrepertoarer är de queera tolkningsstrategier som har en särskilt stark ställning inom många fandoms och genererat otaliga berättelser om samkönad kärlek, så kallad *slash* och *femslash*.

De två fanart-praktiker artikeln behandlar anknyter till varsin fanspecifik repertoar. Bilderna av Linnéa och Vanessa är uttryck för *shipping*, vilket betecknar sammanhang där fans uppehåller sig vid och tillsammans utforskar en romantisk relation som antingen finns realiserad i kanon eller som fansen själva skriver fram i fanbilder och -berättelser. Termen shipping kommer från "*relationship*" och fick en vidare spridning under 1990-talet med *The X-Files*-fansens romantiska läsning av Dana Scully och Fox Mulders relation ("*Shipping*"). Jag kommer att beteckna denna motivkrets "*Linnéa/Vanessa*" då snedstreck är ett konventionellt sätt att inom fandomen markera en romantisk relation. Den andra motivkretsen betecknas "*Blackhermione*" efter en etablerad hashtag. Att tilldela en fiktiv figur en annan hudfärg eller annat ursprung än vad originaltexten beskriver kallas *racebending*.⁸ Inom fansammanhang etablerades termen i början av 2000-talet, men användes då främst för de diskriminerande "*rasbyten*" som produktionsbolag gör sig skyldiga till då de anlitar vita skådespelare för rollkaraktärer med ett annat ursprung i de litterära förlagorna (även kallat "*whitewashing*"). Senare har termen också kommit att beteckna fansens normkritiska perspektiv på "*ras*" och etnicitet ("*Racebending*").

Förutom att behandla olika motiv representerar de två fanart-praktikerna även två olika förhållningssätt till kanon. Att teckna Hermione svart innebär ett kritiskt förhållningssätt till den vithetsnorm som präglar kanon. Linnéa och Vanessas romantiska kärlek innebär tvärtom ett bekräftande av kanon, det vill säga att även i Bergmark Elfgrén och Strandbergs berättelse är de två ett kärlekspar och skildringen anknyter till romantiska troper. Att fanverken är i linje med källtextens skildring förekommer ofta, men inom tidigare fanforskning har i första hand normkritiska motläsningar studerats

(Gray m.fl. 1 ff.; Williamson 97 ff.; Leavenworth och Isaksson, *Fanged Fan Fiction* 2; Gray 146; Busse och Hellekson 17 ff.). Både vad gäller medium och innehåll fyller alltså bildmaterialet från Engelsforsfandomen luckor i fältet för fanstudier.

Linnéa och Vanessas romantiska ögonblick

Inom nätverkssajter som Tumblr organiseras faninlägg genom användargenererade hashtaggar. För att placera fanverk inom rätt fandom används dessa systematiskt, men för specifika motiv finns ingen generell märkning. De två motivkretsar artikeln behandlar utgår istället från mina iakttagelser av återkommande element i bilderna. Inom semiotiken görs skillnad mellan ikoniska och symboliska bildtecken. Medan ikonon utmärks av direkt likhet med det externa objekt den föreställer beskriver Bal (efter Charles S. Peirce) symbolen som ett tecken vars betydelse baseras på konventioner (Bal 76 f.).⁹ Medan Blackhermione, som behandlas i nästa avsnitt, avgränsas genom det ikoniska tecken Hermiones hudfärg utgör, förenas motivkretsen Linnéa/Vanessa av flera element som symboliskt associeras med romantisk kärlek, vilket knyter an till shippingkulturen.

Analysen inleds med en beskrivning av de "romantiska" bild-elementen för att därefter uppehålla sig vid betraktarens position i förhållande till bilder och kontext. Bild 1 och 2 innehåller många av motivets typiskt romantiska inslag.

Bild 1 och 2. Två fanbilder på Linnéa och Vanessa med romantiska inslag.¹⁰

På bild 1 avbildas flickorna i profil vända mot varandra. Bakgrunden domineras av en jättelik exploderande sol, vars strålar omsluter paret likt en aura och får deras ansikten, hår och kroppar att skimra i gula och rödlila nyanser. Linnéa och Vanessa ser varandra djupt i ögonen och är precis på väg att ta varandras händer. Bildens symmetri fokuserar åskådarblicken på det varma, gula ljus som fyller utrymmet mellan dem, vilket förstärker intrycket av att det är vad som händer mellan Linnéa och Vanessa som är bildens centrala motiv. Tarotkortet "The Sun" som bilden anspelar på symboliserar optimism, fulländning och att positiva förändringar är att vänta. Även på bild 2 domineras bakgrunden av en strålande sol, som formar en gloria runt flickornas huvuden. Gestalterna är centralt placerade och upptar hela bildutrymmet. Vanessa kysser Linnéa och med händerna runt hennes huvud lyfter de tillsammans i riktning mot solen. Kontrasten mellan Vanessas ljusa och Linnéas mörka hår och kläder upprättar en symmetri som återkommer i flera bilder.

För att kunna uppfatta bildens symboliska betydelser krävs alltså att betraktaren är förtrogen med de kulturella koder som anspelas på (Eriksson och Göthlund 41 ff.). Shipping och Engelsforsfiktionen är viktiga referenser, vilka i sin tur associerar till populärkulturens mer generella romantiska troper. Den fanspecifika förståelsen innebär primärt att kunna identifiera bildens personer och sätta motivet i relation till deras berättelse, men också att avkoda fanspecifika uttryck som förekommer i anslutning till bilderna, exempelvis *one true pairing* (otp), vilket hänvisar till romantiska troper om en sann ödesbestämd kärlekspartner, eller så kallade *ship-namn* som "Linnessa" eller "Vannea". Det senare är en variant på teleskopord, det vill säga två ord som sätts samman och därmed rymmer en dubbel betydelse (Westin 129). En mindre uppenbar kod är det medvetna sättet på vilket shippingfans ofta förhåller sig till de starka känslor romantiska berättelser förknippas med. Kreativa överdrifter av egna känsloreaktioner är till exempel vanliga i kommentarer och bildtexter, en jargong som speglar det högstämnda känsloläge bilderna ger uttryck för och därmed fungerar bekräftande (Haglund 129 ff.).

I närmast samtliga bilder inom motivkretsen tecknas Linnéa och Vanessa som en enhet snarare än som två gestalter, ett bildelement *ship-namnen* alltså förankrar. Paret förenas av sammanlänkade händer, omfamningar, kyssar och ögonkontakt. I regel upptar deras kroppar större delen av bildutrymmet och bakgrunden är sällan realistisk eller detaljerad utan i de flesta fall en vit eller enfärgad fond, som på bild 3. Denna typ av negativt bildutrymme ("negative space") är vanlig i serier och bilderböcker. Enligt Maria Nikolajeva är

en effekt av berättargreppet att uppmärksamheten koncentreras till de figurer som avbildas och deras interaktion (121). När det inte rör sig om blanka ytor rymmer bakgrunden i de undersökta fanbilderna symboler som associeras med romantik. Solarna i de tidigare exemplen fyller denna funktion och på bild 4 omges Linnéa och Vanessa av rosor och stjärnor.

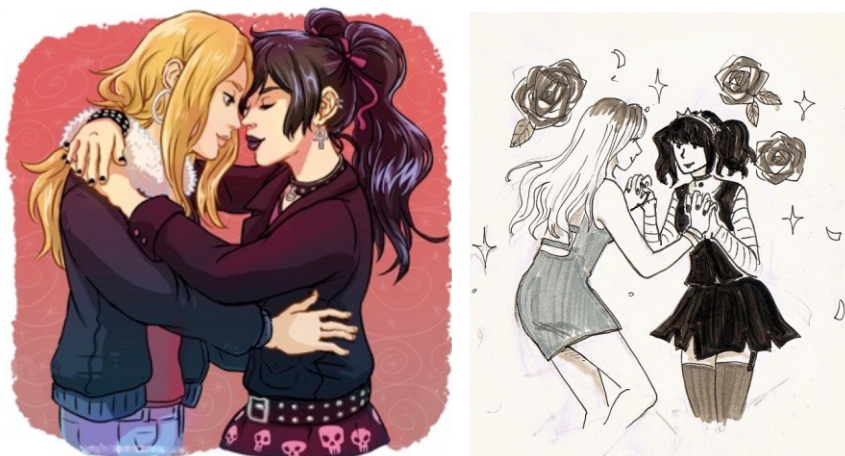

Bild 3 och 4. Två fanbilder på Linnéa och Vanessa med romantiska inslag.

Genom kompositionen etableras alltså kärleksparet som bildernas huvudsakliga fokus, vilket i kombination med flickornas sätt att betrakta varandra understryker romantiska stämningar i bilderna. Att undersöka blickriktningar är en vanlig utgångspunkt för bildanalyser. Hur seendet organiseras inom bilden säger i regel något om figurernas inbördes relationer (Bal 77; Eriksson och Göthlund 66 f.). Att Linnéa och Vanessa tecknas vända mot varandra, ofta med ögonkontakt, signalerar att det händer något mellan dem i bilden. Profilerna upprättar också en symmetri som förstärks av att deras kroppar genomgående ges samma proportioner. Att symmetri och ögonkontakt är viktiga för det romantiska bildspråket framgår vid en jämförelse med fanbilder där obesvarad kärlek skildras, som på bild 5.

Även för den obesvarade kärleken spelar blickriktning roll. Linnéa som står till höger i bild har vridit huvudet något, vilket indikerar att hon aktivt betraktar Vanessa och personen i grön tröja. Rökformationen ovanför huvudet kan tolkas som en symbol för att synen påverkar henne känslomässigt. Det är genom att *inte* låta Vanessa möta eller ens uppfatta Linnéas brännande blick som Linnéas obesvarade förälskelse förmedlas. Också kompositionen skapar avstånd när Va-

Bild 5. Fanbild på Linnéa och Vanessa på temat obesvarad kärlek.

nessa tecknas i förgrunden medan Linnéa befinner sig i bakgrunden. Även betraktarens blick kan spela en aktiv roll för hur seendet organiseras i bilder. I en studie av blickar och performativitet visar Peter Gillgren hur blickpositioner inom bilden även "implicerar ett visst betraktande" (67). Enligt Gillgrens resonemang innebär Linnéas aktiva blick i bilden ovan att Vanessa fokaliseras, det vill säga att hon, via Linnéas blick, pekats ut som scenens viktigaste person. Åskådaren vägleds i regel av sådana fokaliserande blickar, vilket enligt Gillgren innebär en identifiering med bildens aktiva betraktare (i detta fall Linnéa), "eftersom [de] intar samma betraktande position i förhållande till centralmotivet" (67). I motivkretsen Linnéa/Vanessa finns ingen sådan blickriktning för betraktaren att följa. Flickorna har antingen ögonkontakt eller riktar sin uppmärksamhet mot varandra genom kyssar och omfamningar. Vem som ges möjlighet att betrakta vem i ett konstverk är ofta en fråga om makt. Det menar Yvonne Eriksson och Anette Göthlund som skriver om visuell kommunikation i *Möten med bilder. Att tolka visuella uttryck* (2012). Att frånta en avbildad person den egna blicken, exempelvis genom att teckna hen sovande, eller med blicken bortvänd, ger i regel åskådaren visuell makt, det vill säga en frihet att ostört betrakta den avbildade som ett objekt (Eriksson och Göthlund 67 f.).

I motivkretsen Linnéa/Vanessa är båda flickornas blickar vända bort från åskådaren, men jag vill argumentera för att de koder som

ingår i fankulturens shippingpraktiker motverkar den maktstruktur Eriksson och Göthlund beskriver. Den inskrivna betraktaren konstitueras snarare som en medskapare till bildens romantiska innebörd. Avgörande för att förklara denna betraktarposition är att uppmärksamma hur den scen som motivkretsen skildrar konnoterar en väl-etablerad romantisk trop, som jag efter Eva Illouz kallar *symbolisk isolering*. Illouz har undersökt hur romantik förmedlas genom kulturellt etablerade symboler och bilder, och enligt henne upprättas ett romantiskt ögonblick framför allt genom att avskiljas från det vardagliga. Vackra naturlandskap eller exotiska semesterorter förknippas med romantik, men avskiljningen kan även ske i till synes vardagliga situationer genom att paret symboliskt isoleras från omgivningen (144 f.). Intrycket fanbilderna ger av att Linnéa och Vanessa befinner sig i en känslomässig bubbla, med ögon endast för varandra, svarar mot en sådan beskrivning.

Det ögonblick som fångas i fansens bilder anknyter också till Linnéa och Vanessas *hela* kärleksberättelse, så som den skildras av Bergmark Elfgren och Strandberg i Engelsforstrilogin, och som i sin tur bygger på den populärkulturella romansens struktur. Tanya R. Cochran har studerat shippingkulturer och hon betonar särskilt den känslomässiga investering det innebär att som fan följa sitt shippingpar genom kärleksintrigens olika vändningar. Romansens (lyckliga) upplösning blir därmed emotionellt förlösande, då den anspänning kärleksintrigen åsamkat läsaren i ett skede växlar till total harmoni (Cochran 155). Fanbildernas stämning av harmoni, lycka och ömsesidiga känslor pekar just mot denna romansens vändpunkt när de älskande bekräftar sin kärlek för varandra. Det är ett emotionellt förtäta ögonblick där tiden kan upplevas stå stilla, vilket bildmediet förstärker genom att "frysa" just detta ögonblick.

Symbolisk isolering används gärna för att förhöja känsloläget i samband med dessa avgörande kärleksförklaringar, vilket såväl bröllopsceremonin som otaliga av Hollywoods romantiska komedier vittnar om. En kan påminna sig den avslutande presskonferensen i romcom-klassikern *Notting Hill*. Här följs den offentliga kärleksförklaringen av en bildsekvens i vilken det fullsatta pressrummet tonar bort medan Hugh Grant och Julia Roberts förälskat försjunker i varandras blickar till tonerna av Elvis Costellos "She", till synes helt oberörda av omgivningens förundran och de smattrande kamerablixarna. Samma scen återkommer i exempelvis *Jerry Maguire* (i närvaro av kvinnans släktingar), *Never Been Kissed* (inför en fullsatt fotbollsarena) och *The Proposal* (i ett öppet kontorslandskap).¹¹ Och det är just genom kombinationen av publikt och privat som den symboliska isoleringen upprättar en verkningsfull romantisk trop. Den

betraktande publiken spelar en aktiv roll i dessa scener, men samtidigt är det genom att stänga ute deras blickar som paret demonstrerar styrkan i sina känslor.

Det är utifrån en sådan dynamik mellan åskådare och kärlekspar som jag menar att betraktarpositionen inom fandomens shippinggemenskap bör förstås. Linnéa och Vanessa må framstå omedvetna om de blickar som riktas mot dem, men orsaken är inte en underordnad position utan överväldigande kärlekkänslor. Fanbetraktarens blick inkorporeras därmed som en aktiv part i motivkretsens meningsskapande. Hen uppmanas att ta del av och framförallt beröras av de kärlekkänslor Linnéa och Vanessa visar varandra, vilket också gör betraktarpositionen emotionellt laddad.

Som en kommunikativ fanpraktik handlar motivkretsen Linnéa/Vanessa alltså i första hand om att kanalisera en delad känslorfenhet av att ha läst och berörts av Linnéa och Vanessas kärlekssaga. Snarare än att vidga Engelsforsarkivets fiktionsvärld med nytt stoff ägnar shippinggemenskapen sig åt att sätta ord och bild på gemensamma känslor. Att ett sådant känslorarbete gynnas av det kollektiva utbytet har framhållits av bland andra Anna Wilson. Hon använder begreppet *affektiv hermeneutik* ("affective hermeneutic") för att beskriva hur den emotionella relationen till fiktiva figurer kan utforskas inom fandomen. Det egna skapandet är en central del, men Wilson betonar särskilt betydelsen av att fansen tar del av varandras bilder och berättelser (2.4). Genom att i bild efter bild återkomma till romansens känslomässiga nav erbjuder fansen varandra möjlighet att återvända och ytterligare utforska den starka läsoplevelse Linnéa och Vanessas kärlekssaga inneburit. Att fansen delar en betraktarposition baserad på ett solidariskt och medkännande förhållningssätt gynnar en sådan process, liksom faktumet att miljön präglas av konsensus. Förutom att ha ett individuellt värde för enskilda fans är detta kollektiva utbyte avgörande för att forma och etablera den gemensamma emotionella praktik som utgör shippinggemenskapens fundament.

Blackhermione tar plats

Om motivkretsen Linnéa/Vanessa i första hand kommunicerar emotionella betydelser är det istället normkritik och representation som aktualiseras i fanbilderna av Hermione. Feministiska perspektiv och queer sexualitet har spelat en framträdande roll inom både fankultur och fanforskning, men däremot har "ras", etnicitet och transkulturella perspektiv varit mindre uppmärksammade. På senare tid har dock intresset vuxit, med fler studier om hur fangemenskaper

förhandlar etnicitet och "ras" bland annat i fanbilder och -texter där fiktionens vita figurer gestaltas med annat ursprung, så kallad racebending. Även ett ökat intresse för fandoms utanför den anglo-amerikanska kontexten är märkbart.¹²

Förhandling kring "ras" förekommer i form av både fanfiction och fanart, exempelvis i omtalade projekt som "Racebending Revenge" där fansen uppmanas att skriva fanfiction med en eller flera figurer porträtterade "as chromatic/non-white/PoC [...] with some acknowledgment of how the racial difference would make a difference to the story being told" (Kosnik 166 f.).¹³ Vad gäller Harry Potter-fandomen förefaller det dock som att bildmediet har spelat en avgörande roll för att etablera motivet Blackhermione (Bennett; Jenkins 390 f.).

Även denna analys inleds med en granskning av motivkretsens utmärkande bildtecken och deras placering inom en vidgad fiktionvärld. Harry Potter-fandomen är utbredd och diskussionen om betraktarpositioner kommer primärt att förhållas till den kontext av normkritisk medvetenhet som det är min uppfattning att motivet i första hand adresserar. Hermione tecknas främst i tre olika konstellationer: i porträttbilder som understryker ansiktsdragen (se bild 6), tillsammans med Harry och Ron (se bild 7), eller i en romantisk relation med Ron (se bild 8).

Bild 6–8. Motivet Blackhermione i fanart.

Att fandomens betraktare kan identifiera personerna i bilden är en förutsättning för all fanart, men i och med att den centrala betydelsen hos Blackhermione – det vill säga den fysiska version av Hermione som bilderna vill kommunicera – bygger på att en yttre kroppslig aspekt förändras i relation till kanon är det en rimlig tanke att det i detta fall blir särskilt angeläget att med andra bildtecken säkerställa

att flickan på bilden igenkänns som Hermione. I åtskilliga bilder förekommer också flera av Hermiones karaktäristiska attribut. Bilderna 9–11 ger tre exempel.

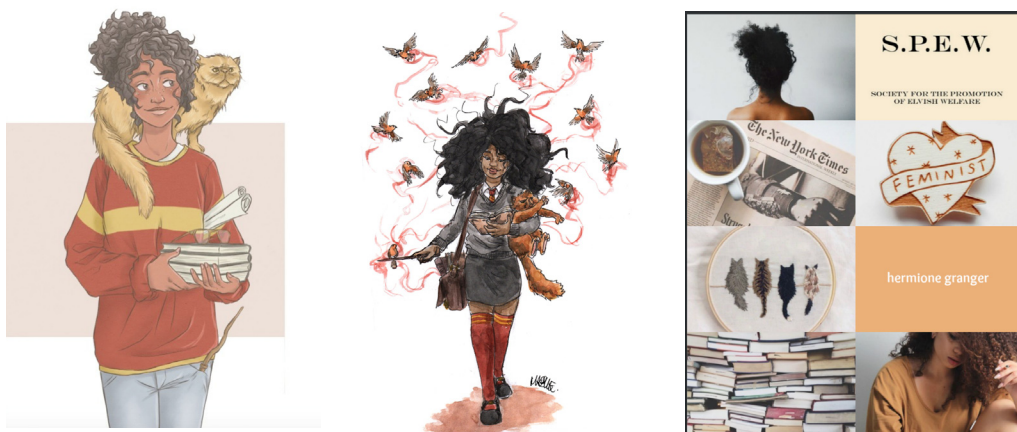

Bild 9–11. Motivet Blackhermione i fanart.

Skoluniformen och Gryffindors gula och röda färger används i de flesta bilder. Bild 9 och 10 innehåller båda skolböcker, trollstaven och katten Crookshanks. De magiskt frammanade fåglarna på bild 10 är också karaktäristiska, hämtade från en episod i *Harry Potter and the Half-Blood Prince* (2005). Bild 11 är ett exempel på *character aesthetics*, en typ av fanart där fankonstnären sammanställer foton och text som på olika sätt representerar den fiktiva personen. Även här finns skolböcker och katter med, men också ett feministmärke och loggan för den av Hermione grundade föreningen S.P.E.W. Att Ron och Harry förekommer i bilderna fungerar på liknande sätt som en indikation på att flickan i fråga föreställer Hermione. Till skillnad från text och tal där information förmedlas successivt utmärks visuell perception av omedelbarhet. Bildens olika tecken uppfattas simultant och sammanförs i regel direkt till en helhet (Kjeldsen 287 f.). De karaktäristiska attributen styr på så sätt betraktarens omedelbara intryck genom att insistera på att flickan på bilden är Hermione. Även den fanbetraktare som är ovan (eller ovillig) att föreställa sig Hermione svart kommer därför i det första mötet med bilden spontant att uppfatta henne så.

Blackhermione ingår i en fankulturell tradition av att genom fanberättelser och fankonst etablera en bredare representation av identiteter och erfarenheter. Förutom Hermiones person och historia ut-

gör därför kritiska perspektiv på populärkulturens vithetsnormer en central kulturell kontext för motivkretsen. "Whiteness", konstaterar Jenkins angående racebending, "is unmarked in our culture, so any character who is not otherwise specified gets read as white" (386). Jenkins hänvisar bland annat till Alanna Bennetts uppmärksammade artikel "What a 'Racebent' Hermione Granger Really Represents" från 2015. Bennett tar avstamp i sin egen läsning och beskriver hur vithetsnormer begränsat hennes möjlighet att *se* Hermione svart: "Hermione is introduced with a description of her bushy brown hair and her large teeth. There's nothing there to indicate she didn't look just like me, yet I always pictured a white face under that bushy head. I always pictured her not-me". Benägenheten att läsa ommarkerade kroppar vita befästs i regel på bokomslag och i filmatiseringar, vilket även varit fallet för Hermione som porträtterats av den vita skådespelerskan Emma Watson i sammanlagt åtta filmer (2001–2011). Genom att konnotera denna för fankulturen angelägna normkonflikt pekar Blackhermione ut en mer tvetydig betraktarposition jämfört med Linnéa/Vanessa. Fansens egna inre bilder av Hermione kan antas ha formats efter tidigare (vita) visuella representationer, och den grundläggande funktionen hos Blackhermione kan beskrivas som en uppmaning till åskådaren att utmana eller omforma denna bild. Effekten av en sådan uppmaning kan dock skifta: den kan innebära ett obekvämt synliggörande av hur vithetsnormer har präglat fiktionsvärldar och fangemenskaper som betraktaren är känslomässigt involverad i, men motivkretsen erbjuder samtidigt fler läsare möjlighet att se sin egen person och egna erfarenheter speglade i Hermione.

Inom Harry Potter-fandomen har Blackhermione också kommit att generera en specifik diskussion om det intertextuella förhållandet mellan normkritiska fanmotiv och kanon. Hermiones hudfärg omnämns inte explicit i Harry Potter-romanerna, men trots det har bilden av henne som vit som sagt dominerat och senare bekräftats i olika visuella representationer. I december 2015 kom dock den svarta skådespelerskan Noma Dumezweni att tilldelas rollen som den vuxna Hermione i West End-föreställningen "Harry Potter and the Cursed Child". Rowling kommenterar valet på Twitter: "Canon: brown eyes, frizzy hair and very clever. White skin was never specified. Rowling loves black Hermione" (@jk_rowling).

Med Dumezweni i rollen som Hermione och Rowlings tweet har incitamenten för att läsa Blackhermione som kanon stärkts, och inom motivkretsen är det möjligt att spåra text- och bildtecken som hänvisar till ett sådant anspråk. Rowling citeras i flertalet textinlägg och i anslutning till fanart. Ett återkommande bildelement som kon-

noterar kanonanspråket är den framträdande position Hermiones hår ges i bilderna. Håret är den aspekt av Hermiones fysiska yttre som ges mest specifik beskrivning i Rowlings romaner. "Bushy" och "frizzy" är två adjektiv som används och associationen till afrotextur ligger nära till hands.¹⁴ Bland porträttbilderna av Hermione accentueras håret genom att tecknas oproportionerligt stort, som på bild 12.

På bild 13 framhålls istället hårets oregellighet, en tolkning som förankras i bildtexten: "sometimes she'll tuck her wand behind her ear, and then lose it in the frizz". Att bilderna presenterar afrohåret som den givna visuella representationen av romantextens beskrivningar signalerar ett tydligt ställningstagande för Blackhermiones kanonstatus. Vithetsnormer gäller även hårtextur och naturligt afrohår har traditionellt värderats lågt. Svarta kvinnor, inte minst sångartister och skådespelare, har i hög utsträckning anammat det långa, raka (och vita) håridealet, vilket innebär löshår eller dagliga tidskrävande procedurer. Att välja naturligt afrohår har mot denna bakgrund kommit att utgöra en symbol för politisk medvetenhet (Yohannes 132 ff.; Byrd och Tharps 49 ff., 172 ff.). Blackhermionefansens bruk av just afrohåret aktualiserar även en sådan vidare motståndspraktik.

Motivkretsen Blackhermione erbjuder alltså fangemenskapen möjlighet att tillsammans utforska och omförhandla en litterär persons fysiska gestaltning både utifrån mer generella kritiska perspektiv på vithetsnormer i populärkultur och utifrån en specifik diskussion om kanonstatus inom Harry Potter-fiktionen. Fanbetraktare ges tillgång till en mångfald av visuella representationer som kan ligga till grund för nya sätt att se Hermione. Bildmediet är också väl

Bild 12 och 13. Motivet Blackhermione i fanart.

lämpat för att vidga ett vanemässigt sätt att uppfatta världen. Retorikern Jens Kjeldsen menar att bildens förmedling av betydelser, i jämförelse med text, innebär mer av direkt, intuitiv än medveten perception (68, 287 f.). Medan det som beskrivs i en text uppfattas av läsaren som frånvarande, "så synes billedet för beskueren at re-præsenterere, eller måske rettere at 'præsenterere', noget nærværende (hændelsen, som vi kan se på billedet) med noget nærværende (billedet [...])" (Kjeldsen 68). Att Hermiones svarta kropp återkommer i bild efter bild genom Tumblrs flöde, etablerar henne som närmast fysiskt närvarande i den digitala sociala miljön. I mötet med dessa representationer kan alltså den egna inre bilden förändras, vilket särskilt för icke-vita läsare innebär möjlighet att se sig själva i Hermiones karaktär.

I *Uses of Literature* (2008) diskuterar Rita Felski *igenkänning* ("recognition") som en central aspekt av vad litteraturläsning innebär. Att känna igen sig i litterära personer och deras öden kan för läsaren betyda ett erkännande av den egna erfarenheten: "We all seek in various ways to have our particularity recognized, to find echoes of ourselves in the world around us" (43). Igenkänning är enligt Felski baserad på olika faktorer, allt från direkt likhet till mer obestämd samhörighetskänsla (42). Att Blackhermione gör det möjligt för läsare av olika ursprung att se sin egen person speglad i Hermione är ett uttryck för detta, men för fansen har igenkänningen fler dimensioner än så. Det erkännande som lika hudfärg och ursprung kan ge förstärks nämligen genom att fansen sedan tidigare har en känslomässig anknytning till Hermiones person och historia. Och det är denna hos läsarna redan etablerade samhörighetskänsla som gör frågan om Blackhermiones status inom fandomen så angelägen.

Det är uppenbart att motivkretsen har haft effekt på läsarnas egna inre bilder: "i started to see hermione being portrayed as non-white by artists i admire on tumblr, and it really clicked with me"¹⁵, skriver ett fan och liknande uttalanden är återkommande inom motivkretsen. Effekten, att ett nytt perspektiv får något att falla på plats, benämner de Kosnik *retrospektiv resonans*, nämligen att nya versioner retrospektivt kan omforma den föreställning om fiktionsvärlden källtexten ursprungligen gett, "in the way that *Wide Sargasso Sea* forces us to regard *Jane Eyre* with new eyes" (Derecho [numera de Kosnik] 73). Den retrospektiva resonansen verkar givetvis även utanför fandomen, via filmatiseringar eller bokomslag, men genom Blackhermiones starka visuella närvaro i sociala digitala miljöer utgör hon ett verksamt alternativ för igenkänning och konstruktionen av egna inre bilder.

Avslutning

Fanart är en konstform som skapas i nära relation till den sociala gemenskapen fandomen innebär och bildernas meningsproduktion blir därmed begriplig först i relation till denna specifika kontext. Föreliggande artikel har behandlat två skilda fanart-praktiker, där bildernas kommunikativa funktioner verkar på olikartade sätt. Motivkretsen Linnéa/Vanessa präglas av konsensus och är koncentrerad kring en delad erfarenhet av att ha berörts starkt av en kärleksberättelse. Bilderna möjliggör ett gemensamt utforskande av dessa känslor. Blackhermione anknyter istället till en pågående förhandling om vithetsnormer, där den visuella etableringen av Hermiones svarta kropp i fandomen är särskilt angelägen då den effektivt breddar incitament för igenkänning. Bildmediets särskilda förutsättningar nyttjas också på olika sätt. Inom shippinggemenskapen ger bildens frysta ögonblick en emotionell förtätning som gynnar det kollektiva intresset för förhöjda känslolägen, och inom Blackhermione bidrar bildens omedelbarhet och upplevda närvaro till att formulera en effektiv retorik. Istället för att förklara och argumentera *demonstrerar* fansen en svart Hermiones plats i såväl fandomen som kanon.

Det gängse sättet att beskriva fanverkens funktioner är som transformationer eller utvidgningar av kanonberättelsen genom nytt stoff eller omtolkning (Pugh 19; Kosnik 35; Leavenworth och Isaksson, *Fanged Fan Fiction* 10). I allmänhet är det fanfiction, det vill säga berättelser, dessa beskrivningar åsyftar. Fankulturer är dock multimediala miljöer och jag har i denna artikel velat visa att fanart som bildmedium möjliggör delvis andra sätt att interagera med fiktionsvärldar. I en studie av fanfilmer (fanvids) liknar Jonathan Gray effekten av att betrakta fansens konstverk vid att läsa någon annans marginalanteckningar; de fungerar som "highlights and underliners, plotting a course through a narrative and leaving tracks for others to follow" (154). Det är en träffande beskrivning av vad både Linnéa/Vanessa och Blackhermione gör i sina respektive fandoms, nämligen understryker betydelsen av romantiska känslor och svart representation.

Biografisk information: Tuva Haglund är doktorand i litteraturvetenskap vid Uppsala universitet. I sitt avhandlingsprojekt undersöker hon socialt fiktionsbruk inom Engelsforstrilogins fangemenskap.

Litteratur

Bal, Mieke. "Seeing Signs. The Use of Semiotics for the Understanding of Visual Art". *The Subjects of Art History. Historical Objects in Contemporary Perspectives*, redigerad av Mark A. Cheetham m.fl., Cambridge, Cambridge University Press, 1998, s. 74–93.

Bennett, Alanna. "What a 'Racebent' Hermione Granger Really Represents". *Buzzfeed*, 1 februari 2015, https://www.buzzfeed.com/alannabennett/what-a-racebent-hermione-granger-really-represent-d2yp?utm_term=.ewzNbbdnl#.dyD9eeA4b. Hämtad 1 maj 2018.

Busse, Kristina och Karen Hellekson. "Introduction. Work in Progress". *Fan Fiction and Fan Communities in the Age of the Internet. New Essays*, redigerad av Karen Hellekson och Katarina Busse, Jefferson, McFarland & Co., 2006, s. 5–32.

Byrd, Ayana D. och Lori L. Tharps. *Hair Story. Untangling the Roots of Black Hair in America*. New York, St. Martin's Griffin, 2014.

Click, Melissa A. och Suzanne Scott, redaktörer. *The Routledge Companion to Media Fandom*. New York, Routledge, 2018.

Cochran, Tanya R. "From *Angel* to *Much Ado*. Cross-Textual Catharsis, Kinesthetic Empathy and Whedonverse Fandom". *Popular Media Cultures. Fans, Audiences and Paratexts*, redigerad av Lincoln Geraghty, Basingstoke, Hampshire, Palgrave Macmillan, 2015, s. 149–163.

Crowe, Cameron, regissör. *Jerry Maguire*. TriStar Pictures, 1996.

Derecho, Abigail [numera de Kosnik]. "Archontic Literature. A Definition, a History, and Several Theories of Fan Fiction". *Fan Fiction and Fan Communities in the Age of the Internet. New Essays*, redigerad av Kristina Busse och Karen Hellekson, Jefferson, McFarland & Co., 2006, s. 61–78.

Eriksson, Yvonne och Anette Göthlund. *Möten med bilder. Att tolka visuella uttryck*. 2 rev. uppl., Lund, Studentlitteratur, 2012.

Felski, Rita. *Uses of Literature*. Malden, Blackwell Publishing, 2008.

Fletcher, Anne, regissör. *The Proposal*. Touchstone Pictures, 2009.

Gillgren, Peter. "Den performativa blicken". *Performativitet. Teoretiska tillämpningar i konstvetenskap*, redigerad av Malin Hedlin Hayden och Mårten Snickare, Stockholm, Stockholm University Press, 2017, s. 62–79.

Gosnell, Raja, regissör. *Never Been Kissed*. Fox 2000 Pictures, 1999.

Gray, Jonathan, m.fl. "Introduction. Why Study Fans?". *Fandom. Identities and Communities in a Mediated World*, redigerad av Jonathan Gray m.fl., New York, New York University Press, 2007, s. 1–16.

Gray, Jonathan. *Show Sold Separately. Promos, Spoilers, and Other Media Paratexts*. New York, New York University Press, 2010.

Haglund, Tuva. *Socialt fiktionsbruk i Engelsforstrilogins fangemenskap 2011–2016*. Licentiatavhandling, Uppsala, Uppsala universitet, 19 april 2018.

"Harry Potter and the Cursed Child". Av Jack Thorne m.fl., regisserad av John Tiffany, 2016, Palace Theatre, West End, London.

Helgesson, Stefan. "'Ras' och ethos". *Retorisk kritik. Teori och metod i retorisk analys*, redigerad av Otto Fischer m.fl., Ödåkra, Retorikförlaget, 2014, s. 275–286.

Illouz, Eva. *Consuming the Romantic Utopia. Love and the Cultural Contradictions of Capitalism*. Berkeley, University of California Press, 1997.

@jk_rowling. "Canon: brown eyes, frizzy hair and very clever. White skin was never specified. Rowling loves black Hermione". *Twitter*, 21 december 2015, 11:41, https://twitter.com/jk_rowling/status/678888094339366914. Hämtad 1 maj 2018.

Jenkins, Henry, m.fl. *Confronting the Challenges of Participatory Culture. Media Education for the 21st Century*. Cambridge, The MIT Press, 2009.

Jenkins, Henry. "Negotiating Fandom. The Politics of Racebending". *The Routledge Companion to Media Fandom*, redigerad av Melissa A. Click och Suzanne Scott, New York, Routledge, 2018, s. 384–396.

Kjeldsen, Jens E. *Visuel retorik*. Diss., Bergen, Universitetet i Bergen, 2002.

Kosnik, Abigail de. *Rogue Archives. Digital Cultural Memory and Media Fandom*. Cambridge, The MIT Press, 2016.

Leavenworth, Maria Lindgren och Malin Isaksson. "Fan fiction". *Litteraturens nätverk. Berättande på internet*, redigerad av Christian Lenemark, Lund, Studentlitteratur, 2012, s. 77–94.

---. *Fanged Fan Fiction. Variations on Twilight, True Blood, and The Vampire Diaries*. Jefferson, McFarland & Company, 2013.

Lundström, Anna. *Former av politik. Tre utställningssituationer på Moderna museet 1998–2008*. Diss., Stockholm, Stockholms universitet, Makadam, 2015.

Michell, Roger, regissör. *Notting Hill*. Polygram Filmed Entertainment, 1999.

Nauwerck, Malin. "Skapade fankulturen en svart Hermione?" *Flamman*, 25 augusti 2016, <http://flamman.se/a/skapade-fankulturen-en-svart-hermione>. Hämtad 1 maj 2018.

Ndow Norrby, Fanna, redaktör. *Svart kvinna*. Stockholm, Natur och Kultur, 2015.

Nikolajeva, Maria. *Bilderbokens pusselbitar*. Lund, Studentlitteratur, 2000.

Pugh, Sheenagh. *The Democratic Genre. Fan Fiction in a Literary Context*. Bridgend, Seren, 2005.

"Racebending". *Fanlore*, <https://fanlore.org/wiki/Racebending>. Hämtad 1 maj 2018.

Reid, Robin Anne och Sarah N. Gatson, redaktörer. *Race and Ethnicity in Fandom*, temanummer av *Transformative Works and Cultures*, vol. 21, 2011, <http://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/issue/view/9>. Hämtad 1 maj 2018.

Reyes, Paulina de los, m.fl., redaktörer. *Maktens (o)lika förkländnader. Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige. En festskrift till Wuokko Knocke*. Stockholm, Atlas, 2002.

Rowling, J. K. *Harry Potter and the Half-Blood Prince*. London, Bloomsbury, 2005.

"Shipping". *Fanlore*, <https://fanlore.org/wiki/Shipping>. Hämtad 1 maj 2018.

Stein, Louisa Ellen. "Tumblr Fan Aesthetics". *The Routledge Companion to Media Fandom*, redigerad av Melissa A. Click och Suzanne Scott, New York, Routledge, 2018, s. 86-97.

Westin, Boel. "Vad är barnlitteraturforskning?". *Litteraturvetenskap. En inledning*, redigerad av Staffan Bergsten, 2 rev. uppl., Lund, Studentlitteratur, 2002, s. 129-142.

Williamson, Milly. *Lure of the Vampire. Gender, Fiction and Fandom from Bram Stoker to Buffy*. London, Wallflower, 2005.

Wilson, Anna. "The Role of Affect in Fan Fiction". *Transformative Works and Cultures*, vol. 21, 2016, <http://dx.doi.org/10.3983/twc.2016.0684>. Hämtad 1 maj 2018.

Yohannes, Salem. "Den strama knuten". *Svart kvinna*, redigerad av Fanna Ndow Norrby, Stockholm, Natur och Kultur, 2015, s. 128-135.

Noter

1 För en mer utförlig genomgång av fanfiction-terminologi se Pugh 242 ff.; Busse och Hellekson 9 ff. För mer aktuella användningar se webbsidorna Fanlore, Urbanictionary och Tvtropes.

2 Både Engelsfors och Harry Potter-världen har skildrats i andra medier. De sju Harry Potter-böckerna har filmatiserats i åtta filmer (2001–2011). 2016 hade West End-pjäsen "Harry Potter and the Cursed Child" premiär. Pjäsen utgör en uppföljning och manuset har publicerats i bokform. 2016 kom även filmen *Fantastic Beasts and Where to Find Them*, en berättelse som utspelar sig flera decennier före Harry Potters år på Hogwarts, och som förväntas vara den första i en serie om fem filmer. Även *Cirkeln* har filmatiserats 2015, och 2013 utkom seriealbumet *Berättelser från Engelsfors*, där författarduon samarbetar med serietecknarna Kim W. Andersson, Karl Johnsson och Lina Neidestam. Att kanon hänvisar till olika medier är inte ovanligt, men för enkelhetens skull kommer jag att tala om fanverken i termer av läsningar och läsoplevelser. Engelsfors och Harry Potter-världen har sitt ursprung i litteratur och i båda fallen måste romanerna sägas vara den viktigaste källan till hur fansen uppfattar kanon.

3 De bilder av Linnéa och Vanessa som ligger till grund för artikelns analys är hämtade från den större insamling som gjorts inom mitt avhandlingsprojekt om fiktionsbruk inom Engelsforsfandomen. Insamlingsperioden sträcker sig från 2011 till 2016 och ambitionen har varit att samla in samtliga inlägg med fiktionsskapande element. Det har varit möjligt på grund av att Engelsforsfandomen är liten. Inom ramen för avhandlingsprojektet har fanbilder samlats in från tre platser: Tumblr, Facebook och Instagram. I föreliggande studie hänvisas endast till bilder från Tumblr.

4 De tags jag har utgått ifrån är: #hermione, #blackhermione, #black!hermione och #pochermione. Flödena är dock för omfattande för att det ska vara möjligt att gå igenom alla träffar.

5 För större litteraturvetenskapligt inriktade studier av fanfiction se exempelvis Pugh; Leavenworth och Isaksson, *Fanged Fan Fiction*. För analys av fanvids se Gray.

6 Delar av föreliggande artikel bygger på mitt avhandlingsprojekt om Engelsforsfandomen, delvis publicerad i form av licentiatavhandlingen *Socialt fiktionsbruk i Engelsforstrilogins fangemenskap 2011–2016*. Det bildmaterial som delstudien om Linnéa och Vanessa bygger på ingår i ett analyskapitel i licentiatavhandlingen, men då tillsammans med andra former av fanverk inom samma motivkrets samt bildtexter, tags och kommentarer. I föreliggande artikel ligger istället fokus på bildmediets egenskaper och funktion. Materialet från Harry Potter-fandomen ingår inte i avhandlingsprojektet, däremot har jag intervjuats om ämnet 2016 för en tidningsartikel i *Flamman* av Malin Nauwerck.

7 Fansens användning av "kanon" skiljer sig alltså från begreppets betydelse inom litteraturvetenskapen.

8 Termerna "race" och "black" används inom engelskspråkig forskning (se Jenkins; Kosnik; Byrd och Tharps) samt ingår i fankulturens terminolo-

logi (se exempelvis Reid och Gatson). Motsvarande användning är inte självklar i Sverige och begreppen är därför svåra att översätta. Termen svarta används i exempelvis antologin *Svart kvinna*, redigerad av Fanna Ndow Norrby, där afrosvenskar återger egna erfarenheter av rasism. Ekonomhistorikern Paulina de los Reyes, kulturgeografen Irene Molina och sociologen Diana Mulinari använder både "eticitet" och "ras" för sitt resonemang i *Maktens (o)lika förklådnader. Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige. En festskrift till Wuokko Knocke* (25). Inom kritiska rasstudier förespråkas i regel användning av "ras" som analytisk kategori, detta för att synliggöra de reella praktiker av rasism och diskriminering som processer av rasifiering genererar, men begreppet har också ifrågasatts (Helgesson 278 f.). Racebending handlar om ett synliggörande av just rastänkandets konsekvenser, och för bildmediet innebär det ett särskilt fokus på yttre, kroppsliga aspekter i relation till vithetsnormer. I artikeln används "ras" i linje med Helgessons och Reyes, Molina och Mulinaris bruk, det vill säga som en konsekvens av sociala och politiska processer och praktiker. Med samma utgångspunkt används termerna svart och vit för att beskriva denna normativa polarisering som motivkretsen Blackhermione aktualiserar.

9 Av Peirces begrepp brukar även index nämnas, ett tecken som är beroende av sin referens för betydelsen, men inte beroende av en uttolkare (Bal 76 f.). Detta har dock inte varit relevant för min analys.

10 Fanbilderna som förekommer i artikeln publiceras med fankonstnärernas tillstånd. Samtliga bilder är anonymiserade. Skälet är att fanbilderna från Engelsforsfandomen ingår i mitt avhandlingsprojekt där det av flera skäl finns större behov av anonymitet (se Haglund 13). För att skapa enhetlighet har även bilderna från Harry Potter-fandomen anonymiserats. Uppgifter om konstnärernas alias finns hos författaren, liksom det samlade materialet i form av webbadresser.

11 Roger Michell, *Notting Hill* (1999); Cameron Crowe, *Jerry Maguire* (1996); Raja Gosnell, *Never Been Kissed* (1999); Anne Fletcher, *The Proposal* (2009).

12 Se exempelvis *The Routledge Companion to Media Fandom* från 2018, där en hel sektion ägnas åt "Race and Transcultural Fandom" (Click och Scott). Tidskriften *Transformative Works and Cultures* hade 2011 ett temanummer om "Race and Ethnicity in Fandom" (Reid och Gatson).

13 Projektet var initialt en reaktion på "whitewashing" av *The Last Airbender* (2008).

14 Ayana D. Byrd och Lori L. Tharps benämner hårtypen "black hair" och använder termerna "kinky" eller "nappy" för att beskriva lockarna. Jag använder den svenska termen afrohår efter Salem Yohannes.

15 Fanmaterialet är anonymiserat. Se not 10.